

Barcelona i Madrid, tensió entre capitals

El proper dia 23 de setembre el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) inaugura l'exposició 'Barcelona-Madrid, 1898-1998', que presenta les sintonies i les distàncies entre aquestes dues capitals.

Les relacions entre Barcelona i Madrid han estat sempre molt conflictives, de fet, sovint traumàtiques, especialment pel que fa a l'àmbit polític. Barcelona i Madrid han mantingut sempre una certa vocació de viure una al marge de l'altra, però la proximitat geogràfica i un context histò-

ric concret han creat una sèrie de relacions entre els seus artistes i intel·lectuals. Les tensions causades per aquesta proximitat forçada han generat interrelacions, diàlegs, polèmiques i visions paral·leles i contraposades entre els diferents moviments culturals. L'anàlisi de les relacions entre les dues ciutats

és l'objecte de l'exposició "Barcelona-Madrid, 1898-1998. Des del final del segle passat fins avui dia", a través del contrast d'obres d'art, documents, objectes i amb audiovisuals produïts en totes dues ciutats.

L'exposició, produïda pel CCCB i per la Comunitat Autònoma de Madrid estarà a Barcelona del 22 setembre al 18 de gener i viatjarà a Madrid, del 10 de març al 3 de maig.

Tal com explica el comissari de l'exposició, Xavier Bru de Sala, "un dels objectius principals és oferir uns coneixements poc explicats sobre les relacions que durant els darrers cent anys han mantingut aquestes dues ciutats. Unes relacions que sovint han estat molt intenses, especialment durant aquest segle, més que no pas ara". Per a Bru de Sala, aquesta és "una exposició explicada", és a dir, no solament mostra una sèrie d'esdeveniments, sinó que n'ofereix una explicació.

Barcelona, porta d'Europa. En la relació entre les dues capitals, l'exposició reflecteix una Barcelona que va aconseguir convertir-se en una capital cultural autosuficient a finals del segle passat. És l'època del triomf del Modernisme, quan Barcelona esdevé una porta de les noves tendències culturals europees. Aquest fet provocà certa sorpresa entre els cercles culturals de Madrid, però també creà elements d'entesa entre alguns sectors intel·lectuals de les dues ciutats, que veien, amb l'en-

'Defensar Madrid és defensar Catalunya', cartell de Martí Bas, 1937. El setge de Madrid es converteix en un motiu temàtic i iconogràfic recurrent en el cartellisme de l'època.

trada de nous aires i l'embranchida que vivia Catalunya, la possibilitat de regenerar també una Espanya molt endarrerida, que arrossegava el desastre colonial de 1898.

L'exposició aporta exemples d'aquella etapa, com l'estada de Picasso i Rusinol a Madrid, o, com a aportació científica, el descobriment de la individualitat de la neurona gestat per Santiago Ramón i Cajal durant els anys en què va ocupar una càtedra a Barcelona.

Paral·lelament a aquests exemples hi ha, però, una incomprensió i una desconfiança mútua. Les grans diferències estètiques entre els ambients creatius de les dues capitals donà lloc a un distanciament creixent. A Madrid, a banda dels integrants de la generació del 98, predomina un academicisme oficialista, que xoca amb l'enèrgica modernitat de l'art català. Aquestes diferències queden reflectides en diverses polèmiques, en els certàmens oficials.

En aquell temps, amb l'organització del I Congrés de la Llengua Catalana el 1906, es produeixen reaccions d'animadversió a Madrid. Intel·lectuals com Unamuno, que tan sols acceptaven el català com a llengua d'expressió de sentiments, en rebutjaven l'ensenyament i qualsevol nivell d'oficialitat.

Frases com "Pueden formarse como batallones de bomberos y desfilan cantando el himno, enarbolando la bandera y lanzando visques que a nada resucitan" del mateix Unamuno referida als catalans, o "Tiene odio por Espana, entonces es portugués, americano, judío o catalán" de Pío Baroja, il·lustren, amb altres de diferents intel·lectuals de cada època, els moments de les relacions entre les dues ciutats.

Entesa entre Ortega y Gasset i Eugeni d'Ors. Les posicions ideològicament més conservadores establiren les relacions que més acostaren les dues ciutats. En especial, hi ha un període de coincidència ideològica i programàtica entre els intel·lectuals de la generació del 14, encapçalats per Ortega y Gasset, i la dels Noucentistes, amb

ARXIU / CCCB

el lideratge d'Eugeni d'Ors. En aquella etapa, el 1927, té lloc a Madrid una exposició del llibre català patrocinada per Francesc Cambó, una de les figures reivindicades per certs sectors polítics d'avui dia, tant catalans com espanyols.

Els moments de màxima entesa

Per a Xavier Bru de Sala, comissari de l'exposició, Barcelona, en aquests darrers temps, ha quedat en un segon lloc.

entre les dues ciutats coincideixen amb els contextos històrics més adversos, com són la dictadura de Primo de Rivera o la de Francisco Franco.

Després de la dictadura de Primo de Rivera, amb la recuperació d'algunes llibertats, comencen a ressorgir les tensions ofegades. El centre del debat polític és Madrid, amb l'enfrontament entre Ortega y Gasset i Azana, per la qüestió del reconeixement de l'estatut català.

Amb l'esclat de la guerra, Barcelona s'aboca a un seguit d'iniciatives solidàries amb Madrid. Els moviments revolucionaris i de defensa de les llibertats catalanes

RICARD CUGAT

consideren que la defensa de Catalunya passa inevitablement per la de la capital de la República.

Amb el franquisme les inquietuds culturals queden segrestades, però a mesura que evoluciona el règim, alguns intel·lectuals d'ambdues ciutats recuperen antics debats com el de l'encaix de Catalunya a Espanya. Des dels anys seixanta, Madrid i Barcelona presenten un clar contrast entre preferències estètiques. Però la lluita contra el franquisme és un punt d'unió que supera les diferències estètiques.

L'exposició acaba amb el període de la democràcia. Madrid pren força com a capital cultural gràcies als nous equipaments culturals —creats amb el suport de l'estat— i la concentració dels grans mitjans de comunicació i audiovisuals. Mentre que a Barcelona, tot i les competències exclusives de la Generalitat de Catalunya en matèria de cultura, no s'ha pogut seguir el ritme de Madrid.

Per a Xavier Bru de Sala, Barcelona, en aquests darrers temps, ha quedat en un segon lloc i tret d'alguns sectors, com el teatre, les inversions en museus i uns altres equipaments sovint s'han fet tard i amb dificultats pressupostàries greus. Malgrat això, però, opina que Barcelona continua sent capdavantera en la capacitat d'innovar i d'arriscar i que precisament aquest aspecte hauria de ser utilitzat per potenciar la indústria cultural de la ciutat.

Enric Rimbau

A l'esquerra, retrat fet per Daniel Vázquez Díaz de Miguel de Unamuno. Va ser un dels intel·lectuals espanyols partidari de la defensa de l'ús del català, sempre que fos utilitzat per descriure només sentiments. A la dreta, Xavier Bru de Sala, comissari de l'exposició "Barcelona-Madrid, 1898-1998".